

А. А. Гальчук,
аспірант, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана, м. Київ

ІННОВАЦІЇ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ

A. Galchuk,
Graduate student, Kiev national economic university named after V. Hetman, Kyiv

INNOVATIONS, AS A FACTOR INCREASE COMPETITIVENESS OF ECONOMY

У статті розглянуто питання, щодо значущості інновацій та їхній вплив на конкурентоспроможність національної економіки. Визначено умови досягнення країнами більш високого рівня конкурентоспроможності. Розкрито вплив інновацій на конкурентоспроможність економіки країни.

In the article, the question regarding the importance of innovation, their influence on improving the competitiveness of the economy. The conditions of the country to a higher level of competitiveness. Reveals the impact of innovation on competitiveness of the economy.

*Ключові слова: інновації, конкурентоспроможність, інноваційний потенціал, національна економіка.
Key words: innovation, competitiveness, innovation potential, national economy.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

Проблеми інновацій, інноваційного розвитку, конкурентоспроможності національної економіки займає одне з визначальних місць на макроекономічному рівні розвинених країн, та є досить актуальними в наукових і фахових колах. Для кращого функціонування будь-якого економічного суб'єкта незалежно від рівня (національного чи міжнародного) конкурентоспроможність можна вважати одним з поштовхів спрямованих на значне підвищення техніко-економічної ефективності діяльності організації. Головною економічною проблемою для України є проблема досягнення світового рівня конкурентоспроможності національною економікою. Гострота питання постає у зв'язку з необхідністю включення України до міжнародного економічного співтовариства як рівноправного партнера, якщо Україна не матиме власної конкурентоспроможності не можна розраховувати на те, що світові лідери сприймуть її як достойного учасника міжнародних відносин.

Інновації є одним з головних факторів підвищення конкурентоспроможності економіки, вони дають змогу країнам, що володіють інноваційними перевагами, займати провідне місце в світовому співтоваристві. На сьогодні стає актуальним дослідження впливу інновацій на рівень конкурентоспроможності національної економіки. На жаль, для нашої держави інновації не є одним з головних чинників підвищення конкурентоспроможності в Україні. Перш за все це пов'язано з тим, що вітчизняна економіка орієнтована на удосконалення процесів виробництва, а не на забезпечення конкурентоспроможності товарів. Ця ціль досягається лише тими національними економіками, які мають високу інтенсивність інноваційної діяльності. Отже, конкурентоспроможність та інноваційна діяльність є взаємопов'язаними.

Високий рівень інноваційної діяльності та інвестицій становлять основу сучасного розвитку економіки дер-

жави. На даний час розвиток економіки в Україні відбувається повільно. Потенційні інвестори із-за кордону остерігаються вкладати кошти у розвиток економіки України. Несприятливий інвестиційний "клімат" в Україні спричинений багатьма чинниками: нестабільність політичної ситуації, відсутність стимулюючих чинників (пільг), слабка правова — нормативна база країни. У вітчизняній промисловості не набули поширення інноваційні процеси. За даними державного комітету статистики України — підприємства, що впроваджують інновації становить приблизно 12—14%, що у рази менше, ніж у інноваційно розвинених державах [1]. Проблема полягає у тому, щоб залишитись, як мінімум на існуючих позиціях, необхідно залучити значні фінансові, технічні, матеріальні вклади.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження багатьох науковців підтверджують факт, що інновації підвищують продуктивність та конкурентоспроможність. Питання, що стосуються досліджень пов'язаних з інноваційною діяльністю та інноваційного розвитку економіки є займалися такі науковців, як: Д. Черваньов, А. Гальчинський, В. Гейць, О. Соснін, А. Поручник та інші. Взаємозв'язок конкуренції та інноваційної діяльності розглядається у працях відомих економістів, зокрема його висвітлювали Й. Шумпетер, Е. Мейсон, Дж. Гелбрейт, Р. Нельсон, С. Вінтер та інші.

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

На сьогодні питання впливу інновацій на конкурентоспроможність на жаль сформовано не повністю, на відміну від теоретичної основи конкурентоспроможності, де науковці розглянули такі питання як: визначення сутності, принципів, проблем та напрямів її забезпечення.

Таблиця 1. Рейтинг країн світу за індексом інновацій за 2014 рік

Рейтинг	Країна	Індекс
1	Швейцарія	64,8
2	Великобританія	62,4
3	Швеція	62,3
4	Фінляндія	60,7
5	Нідерланди	60,6
6	США	60,1
7	Сінгапур	59,2
8	Данія	57,5
9	Люксембург	56,9
	...	
24	Естонія	51,5
34	Латвія	44,8
39	Литва	41,0
49	Російська Федерація	39,1
63	Україна	36,3
143	Судан	12,7

Джерело: Global Innovation Index 2014 [3].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є визначення ролі інновацій як одного з двигунів підвищення конкурентоспроможності економіки та необхідність використання їх для розвитку економіки країни.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що конкурентна перевага країни забезпечується наявністю або використанням унікальних технологій, ідей. Одним із найпотужніших стимулів, що змушує країни рухатися шляхом інновацій в умовах розвитку міжнародних економічних відносин, є глобальна конкуренція.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

За рахунок інноваційного розвитку більшість розвинутих країн світу досягли високої конкурентоспроможності та стійкого економічного зростання, для кожної держави життєвонеобхідно бути конкурентоспроможними та інноваційними на ринку. В зв'язку з постійним зростанням конкуренції, основою конкурентоспроможності є інновації, які дають змогу країнам, що володіють інноваційними конкурентними перевагами, займати належне місце в світовому співтоваристві. Розвиток і впровадження інновацій є основою збільшення ефективності економіки, зростання обсягів виробництва, підвищення рівня життя, вихід на нові ринки, тому для цього, насамперед, необхідна державна підтримка як прямого, так і непрямого характеру. На підвищення інноваційного потенціалу, що створить конкурентоспроможну національну економіку має бути спрямована загальнодержавна політика, яка повинна бути орієнтована на забезпечення належних умов для розвитку інноваційної діяльності, впровадження інновацій, функціонування інноваційної інфраструктури, ринку інновацій та технологій.

Використання інновацій має позитивний ефект, який зміцнює національну конкурентоспроможність країни, зміцнює положення країни у глобальній економіці, спрямовує економіку інтенсивніше розвиватися, забезпечує зростання продуктивності факторів виробництва, перерозподіл ресурсів [2].

На рівень конкурентоспроможності національної економіки впливають інновації, які виражаються шляхом структурного оновлення економіки, підвищення продуктивності праці, зростання питомої ваги високотехнологічних, наукоємних галузей у структурі виробництва та експорту, підвищення якості продукції і, як наслідок розширенні ринків збуту.

Впровадження інновацій дає опору на ефективне засвоєння та використання нововведень (оновлення технологій, організації виробництва та розроблення нової продукції), а також проведення соціальних інновацій

(проводиться з метою досягнення запланованих результатів, шляхом міни поведінки персоналу). На макрорівні використання інновацій виражається як результат покращення суспільних або екологічних стандартів життя, впровадження нових соціально-політичних умов функціонування державного управління.

Інноваційна здатність та інноваційна чутливість два чинники, що характеризують інноваційну діяльність країни. Інноваційна здатність — визначає, як швидко поширюються інновації у всіх сферах, а інноваційна чутливість — визначає на скільки ефективно та швидко засвоїлись інновації, а також насичення ними всіх галузей економіки країни. Якщо спостерігається відсутність ефективною взаємодії цих чинників, то це є негативним фактором для зростання конкурентоздатності країни.

Один з показників, що характеризують конкурентну інноваційну систему, є глобальний індекс інновацій (табл. 1). Глобальний індекс інновацій — це глобальне дослідження і рейтинг країн світу, що супроводжує його, за показником рівня розвитку інновацій.

Проаналізувавши таблицю 1, можемо зробити наступний висновок: що з представлених 143 країн в рейтингу "Global Innovation Index 2014" перші позиції займає Швейцарія, Великобританія та Швеція. На пострадянському просторі найкращі показники продемонстрували Естонія (24-е місце), Латвія (34-е) і Литва (39-е). Росія обійшла Україну посівши 49-те та 63-тє місце у рейтингу відповідно. Найгірший показник має Судан (143-є) з індексом інновацій 12,7. Україна є середньою країною у цій сфері, її індекс становить 36,3, дані рейтингую вказують на наявність низки проблем, що не дозволяють ефективно реалізувати інноваційний потенціал України. Порівняно з лідируючими країнами індекс нашої держави має досить низьке значення.

Ефективність використання та динамізм розвитку інноваційної сфери перетворилися у вирішальний чинник забезпечення конкурентоспроможності економіки та значною мірою визначають місце кожної країни у світі. В Україні є чимало проблем, що не дає можливості їй ефективно використовувати інноваційний потенціал: низький рівень фінансового забезпечення інноваційної сфери; нерівномірний розподіл інновацій по регіонам; неефективне використання наявного наукового потенціалу; відсутність належної бази та відповідності міжнародним стандартам правового захисту інтелектуальної власності.

Інновації та конкурентоспроможність взаємопов'язані. Євразійська рада зі стандартизації, метрології та сертифікації визначає інновації як нові або вдосконалені технології, види продукції або послуг, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що сприяють просуванню технологій, товарної продукції та послуг на ринок [4]. Автори "Глобального індексу конкурентоспроможності країн" вважають, що конкурентоспроможність — це "набір інституцій, заходів і чинників, які визначають рівень продуктивності країни". Рівень продуктивності встановлює рівень процвітання, якого може досягнути економіка, а також рентабельність інвестицій, що є показником потенціалу зростання економіки. Частка інновацій у формуванні загального індексу конкурентоспроможності країн становить від 1/3 до 1/2. Чим ближче країна до того, щоб увійти до числа основних інноваторів, або досягти інноваційної стадії розвитку, тим більша перевага в забезпеченні конкурентоспроможності належними інноваціями. Тому, інновації та рівень інноваційної активності, є найпрогресивнішим фактором, що впливає на конкурентоспроможність національної економіки. Перевагу в конкурентній боротьбі отримують саме ті учасники ринку, які займають активну позицію у використанні інновацій. Вплив інноваційності на формування конкурентоспроможності системи наведено на рисунку 1.

Для досягнення більш вищого рівня конкурентоспроможності країни є наступні чинники: опанування

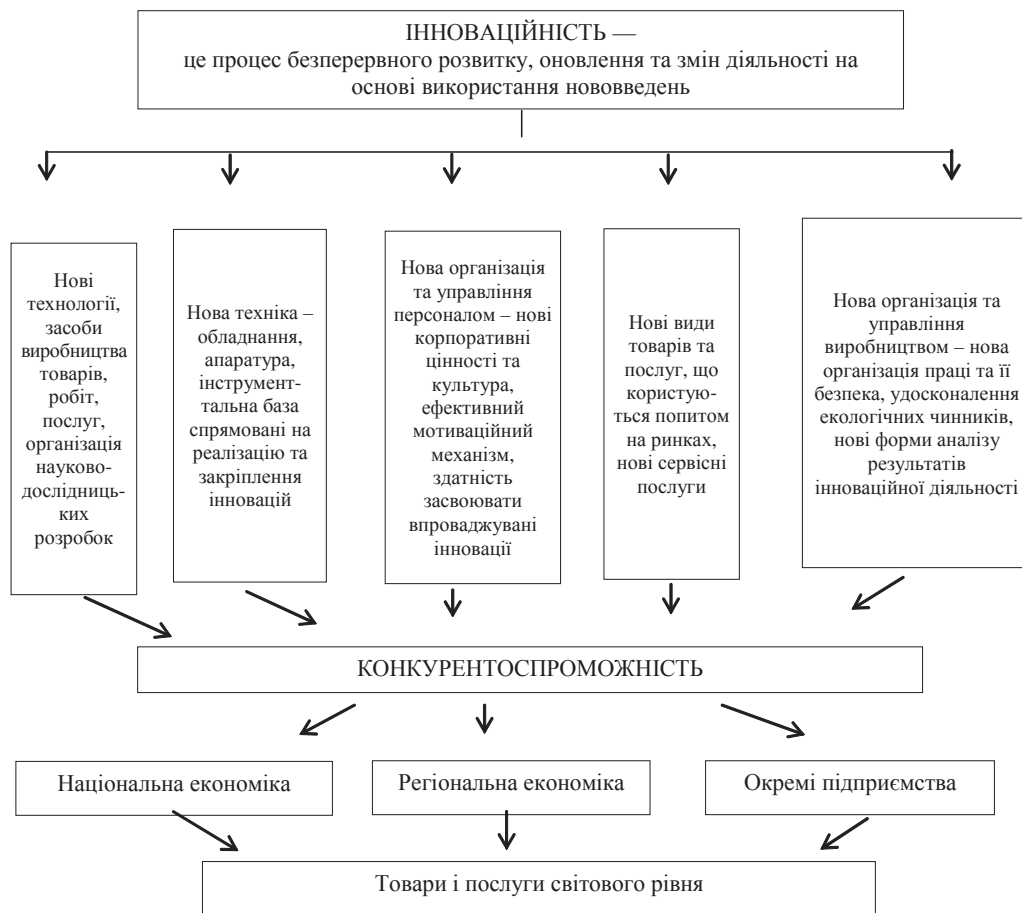

Рис. 1. Вплив інноваційної діяльності на формування конкурентоспроможності системи

нових знань в певній сфері; посилення конкуренції на внутрішньому ринку; створення конкурентних переваг шляхом використання інновацій, а також їх утримання шляхом оновлення вже існуючих інновацій; створення сприятливого середовища з метою стимулювання розвитку передових галузей. Тобто для того щоб національна економіка країни була конкурентоспроможною відносно інших країн необхідно її постійно спрямовувати на пошук, здійснення і впровадження нововведень.

ВИСНОВКИ

Інновації відіграють значну роль в економічному зростанні країни, які так чи інакше впливають на підвищення продуктивності праці, ефективність вкладеного капіталу та конкурентоспроможність. Завдяки впровадженню інновацій країни мають конкурентні переваги, тобто досягнувши на національному рівні інноваційної конкурентоспроможності, це дозволить їм бути учасником у формуванні світової економічної системи. Але, якщо країна нездатна здійснювати інноваційну діяльність, то їй загрожує ризик опинитися на позиціях аутсайдера, адже це згодом може призвести до обмеження можливостей розвитку та використання наявного потенціалу. Шляхами підвищення конкурентоспроможності є зниження ціни і підвищення якості. Єдиний шлях розв'язання цього завдання постійне впровадження інновацій.

У зв'язку з останніми подіями в Україні, то її конкурентоспроможність національної економіки знижується, бо має вона підвищену політичну та економічну нестабільність, надзвичайно високі ризики господарської діяльності та несприятливий інвестиційний клімат. Необхідною умовою для появи перспектив підвищення конкурентоспроможності за рахунок інноваційного розвитку має стати відновлення миру і державного контролю над східними регіонами України і Кримом. Підвищенню рівня конкурентоспроможності української економіки є такі умови: попит на науку має

формуватися на загальнодержавному рівні; краще фінансування науки; фінансова підтримка інноваційних проектів; політичні інструменти підтримки інновацій; підвищення національної безпеки країни; залучення іноземних інвесторів; вдосконалення правової системи щодо інноваційної діяльності.

Література:

1. Підприємства, що впроваджують інновації [Електронний ресурс]. — Державна служба статистики України. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Варналій З.С. Конкурентоспроможність національної економіки: проблеми та пріоритети інноваційного забезпечення / З.С. Варналій. — Київ: Знання, 2013. — 387 с.
3. Global Innovation Index [Електронний ресурс]. — 2014. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=data-analysis>.
4. Инновационная деятельность. Термины и определения: ГОСТ 31279 — 2004. — [Чинний від 2004 — 08 — 12]. — Мн.: Белгосстандарт, 2005. — 29. — Межгосударственный стандарт.

References:

1. State Statistics Service of Ukraine (2014), "Enterprises that implement innovation", available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 16 June 2015).
2. Varnaliy, Z. S. (2013), "Competitiveness of the national economy: problems and priorities of innovative software", Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Global Innovation Index (2014), "Ranking of countries world index innovation for 2014", available at: <https://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=data-analysis> (Accessed 17 June 2015).
4. Euro — Asian Council for Standardization, Metrology and Certification (EASC) (2004), State standard 31279-2004 "Innovation activity. Terms and Definitions", Interstate standard, Minsk, Belgosstandart.

Стаття надійшла до редакції 08.09.2015 р.